स्थानीय राजपत्र

बागचौर नगरपालिकाबाट प्रकाशित

खण्ड :१ संख्या : ५ मिति २०७५ साल भाद्र ३१ गते आईतबार ।

भाग-२

बागचौर नगरपालिका

सम्वत् २०७५ सालको नियम नं. ५

बागचौर नगरपालिका वाट गरिने बजार अनुगमन निर्देशिका, २०७५

कार्यपालिकाबाट स्वीकृत मितिः २०७५।०३।२८

प्रस्तावनाः

नेपालको सविधान, २०७२ को अनुसची-८ बमोजिम उपभोक्ता हित संरक्षणाथ बजार अनुगमनको जिम्मेवारी स्थानीय तहलाइ तोकिएको हुदा सो सर्बधानिक दायित्व कार्यान्वयनको लागि उपभोक्ताको स्वास्थ्य, सुविधार आर्थिक हित कायम राख्न, उपभोग्य वस्तु वा सेवाको गुणस्तर, परिमाण एवं मूल्यको अनियमितता बाट उपभोक्तालाइ संरक्षण प्रदान गर्न, वस्तु वा सेवाको उत्पादन स्थल वा भन्सार, ढवानी, माग, भण्डारण तथा संचय, स्थल, थोक तथा खुदा विक्रि स्थल र उपभोग लगायतका ठाउहरूमा वस्तु वा सेवा प्रदायक वा बिक्रेताको व्यवसायिक कारोवारोको दर्ता, नवीकरण, आपुर्ति, मूल्य, गुणस्तर, नापतौल, विज्ञापन लगायतका व्यापारिक क्रियाकलापको नियमन गर्न तत्काल स्थानीय नगरपालिका बाट नियमित रूपमा प्रभावकारी बजार अनुगमन गर्न आवश्यक भएकाले, बागचौर नगर कार्यपालिकाको मिति २०७५।०३।२८ को बैठकबाट पारित गरी यो निर्देशिका लागु गरिएको छ ।

परिच्छेद १
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः

(क) यस निर्देशिकाको नाम "बागचौर नगरपालिका वाट गरिने बजार अनुगमन निर्देशिका, २०७५" रहको छ ।

(ख) यो निदशिका यस बागचौर नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएको मितिदखि लागु हुनेछ ।

२. परिभाषाः विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,

(क) "अनुगमन टोली" भन्नाले बागचौर नगरपालिका कार्यालयले विशेषज्ञ सहित गठन गरको बजार अनुगमन टोली सम्झनु पर्दछ ।

(ख) “उपभोक्ता हित संरक्षण समिति” भन्नाले नगरपालिकाको उप प्रमुखको संयोजकत्वमा गठित समिति बुझ्नु पर्दछ ।

(ग) “कार्यालय” भन्नाले नगर कार्यपालिकाको कार्यालय सम्झनु पर्दछ ।

(घ) “प्रदायक” भन्नाले वस्त वा सेवाको उत्पादक, आयातकर्ता, भण्डारण वा विक्रिवितरण गर्ने व्यक्ति वा संस्था सम्झनु पर्दछ ।

(ङ) “वस्तु” भन्नाले उपभोक्ताले उपभोग वा प्रयोग गर्ने वस्तुको समिश्रणबाट बनेको पदार्थ सम्झनु पर्दछ र सो शब्दले उपभोग्य वस्तुका निमार्णमा प्रयोग हुने कच्चापदार्थ, रङ्ग, सुगन्ध वा रसायनलाइ समेत जनाउछ ।

(च) “विक्रेता” भन्नाले वस्तु वा सेवाको उत्पादक, पैठारीकता, थोक वा खुद्रा विक्रेता, सेवा प्रदायक सम्झनु पर्दछ । सो शब्दे होटल, लज, होष्टेल, खाजा घर संचाालक आदिलाइ समेत जनाउने छ ।

(छ) “स्थानीय सरकार” भन्नाले बागचौर नगरपालिका लाइ सम्झनु पर्दछ ।

(ज) “सेवा” भन्नाल व्यवसायिक सेवा, संचार सेवा, निर्माण तथा इन्जिनियरिङ सेवा, वितरण सेवा, शिक्षा सेवा, वातावरणीय सेवा, वित्तिय सेवा, स्वास्थ्य र सामाजिक सेवा, पर्यटन सेवा, मनोरञ्जन तथा खेलकुद सेवा, यातायात सेवालगायतका दस्तुर/पारिश्रमिक लिइ प्रदान गरिने सम्पूर्ण सेवाहरू सम्झनु पर्दछ ।

(झ) “समिति” भन्नाले उपभोक्ता हित संरक्षण समिति भन्ने सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद २
उपभोक्ता हित संरक्षण समिति

३. उपभोक्ता हित संरक्षण समिति

उपभोक्ताका हित संरक्षण सम्बन्धी बिषयमा आवश्यक नीतिगत ब्यवस्था गर्ने तथा बजार अनुगमन कार्यलाइ मार्गदशन एवं समन्वयको लागि नगरपालिकाले उपभोक्ता हित संरक्षण समितिको गठन गर्नेछ ।

४. उपभोक्ता हित संरक्षण समितिको गठन देहाय अनुसार हुनेछ :

(क) बागचौर नगरपालिका उप प्रमुख संयोजक

(ख) बागचौर नगरपालिको आर्थिक समितिका संयोजक सदस्य

(ग) इलाका प्रशासन कार्यालयको अधिकृत वा निजले तोकेको प्रतिनिधी सदस्य

(घ) खाद्य, गुणस्तर, औषधि/जनस्वास्थ्य/उद्याग बाणिज्य (उपलब्ध भए सम्मको क्षेत्रगत विषय हेर्ने) शाखाका प्रमुख/प्रतिनिधि सदस्य

(ङ) सम्बन्धित उद्योग बाणिज्य संघको प्रमुख वा प्रतिनिधि सदस्य

(च) उपभोक्ता हित संरक्षणमा क्रियाशिल संस्था वा ब्यक्तिहरू मध्यबाट एक जना सदस्य

(छ) कार्यालयको उपभोक्ता हित संरक्षण हुने शाखा/डेक्स/एकाइको प्रमुख सदस्य सचिव

५. उपभोक्ता हित संरक्षण समितिको काम कर्तब्य र अधिकार

क. उपभोक्ता हित संरक्षणको लागि आबश्यक नीतिगत ब्यवस्था गर्ने ।

ख. अत्यावश्यक बस्तुहरूको माग र आपुर्तिको अवस्था सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन र मागको प्रक्षपण गर्ने,

ग. समितिले यस निर्देशिकाको दफा (८) २ अनुसार गठित अनुगमन टोलीद्वारा अनुसुची-१ को फारममा उल्लेख भए अनुसार प्रस्तुत गरेको बजार अनुगमन सम्बन्धी प्रतिवेदन माथि विश्लेषण गरी आवश्यक निर्देशन दिने,

च. उपभोक्ताका हित संरक्षण गर्न आपूर्ति व्यवस्था र उपभोग्य वस्तु वा सेवाका छडके अनुगमन गर्ने, छ. बजार अनुगमन सम्बन्धी कामको मूल्याङकन गर्ने र टोलीलाइ आवश्यकता अनुसार मागर्दशन गर्ने,

ज. नगरपालिकाले दिएको अन्य निर्देशन र आदेशको कार्यान्वयन गर्ने/ गराउने ।

झ. उपभोक्ता हित विपरित कार्यमा आवश्यक कानुनी कारवाहीको लागि निरीक्षण वा अनुसन्धान अधिकृत तोक्ने ।

६. उपभोक्ता हित सरंक्षण समितिको बैठक सम्बन्धी कायबिधि : उपभोक्ता हित सरक्षण समितिको बैठक महिनामा एक पटक अनिवार्य रूपमा बस्नु पर्नेछ । समितिको बैठकले अफ्नो कार्यविधि आफैं तयार गर्नेछ । यसरी वैठक वस्दा कम्तिमा तीन दिन अगाडि वैठकको विषय सहितको सुचना सदस्यहरूलाइ उपलब्ध राउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद ३
बजार अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था

७. वस्तु वा सेवाको दर्ता, आपूर्ति, मुल्य, गुणस्तर, नाप तौल लगायतका व्यापारिक क्रियाकलापलाइ उपभोक्ता मैत्री बनाउन नगरपालिकाले निम्न व्यवस्था गर्नु पर्नेछ :

(क) गुणस्तरीय उपभोग्य वस्तु तथा सेवाको सहज र सर्वसुलभ आपुर्ति हुन वातावरणको सुनिश्चितता सहित उपभोक्ताको हक र हितका संरक्षण गर्न कार्यालयमा उपभोक्ता हित संरक्षण शाखा/एकाइ/डेक्सको व्यवस्था गरी नियमित र प्रभावकारी बजार अनुगमनको व्यवस्था गर्ने,

(ख) बजार प्रणालीलाइ प्रतिस्पर्धी र उपभोक्ताप्रति जिम्मेवार तुल्याउन प्रचलित कानुनको कार्यन्वयनमा जोड दिने,

(ग) उपभोक्ता शिक्षा सम्बन्धी सचेतना र बजार अनुगमनको कार्ययाजना तयार गरी उपभोक्ता हित संरक्षणको विषयलाई विशेष प्राथमिकतामा राख्ने,

(घ) उपभोक्तालाइ सचेत र जागरूक तुल्याउन वडा समितिको कार्यालयदेखि उपभोक्ता सचेतना लगायतका कार्यक्रमहरू संञ्चालन गर्ने,

(ङ) बागचौर नगरपालिका अन्तर्गत स्थापित वा संचालित उद्योग व्यवसायको दर्ता, नविकरण, बिउ विजक तथा बिक्रीका लागि राखिएको माल वस्तु, नाप तौल,गुणस्तर, लेबल, आपूर्ति, आदिको अनुगमन गर्ने,

(च) तरकारी, फलफुल, माछा,मासु, मिठाइ पसल, डेरी, होटेल लगायतका खाद्य वस्तुका बिक्री स्थलका मापदण्ड तोक्न र छुट्टै फलफल तथा तरकारी बजार र वधशालाको व्यवस्था गर्ने,

८. बजार अनुगमन टोली गठन :

१. वस्तु वा सेवा प्रदायक व्यवसायको दर्ता, नविकरण, आपूर्ति, मूल्य, नाप तौल, विज्ञापन लगायत व्यापारिक क्रियाकलापको नियमित एवं आकस्मिक अनुगमनको लागि नगरपालिकाले बजार अनुगमन टोली गठन गर्नेछ।

२. उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने अनुगमन टोलीमा देहाय बमोजिमका पदाधिकारीहरू रहनेछन :

क. कार्यालयको उपभोक्ता हित संरक्षण हुन शाखा/एकाइ/डेक्सको प्रमुख (संयोजक)

ख. सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको प्रतिनिधि (उपलब्ध भएसम्म) (सदस्य)

ग. स्थानीय प्रशासनका प्रतिनिधि (उपलब्ध भएसम्म) (सदस्य)

घ. स्थानीय सुरक्षा निकाय (नेपाल प्रहरी) का प्रतिनिधि (सदस्य)

ड. उपभोक्ता हित सुरक्षणमा क्रियाशिल संस्था वा ब्यक्तिहरू मध्येबाट मनोनित एक जना (सदस्य)

च. उद्योग वाणिज्य सघको प्रतिनिधि(उपलब्ध भएसम्म)एक जना सदस्य (सदस्य)

छ. पत्रकार महासंघ/संचारकर्मी एक जना (सदस्य)

३. अनुगमन टोलीमा कम्तीमा ५ जना प्रतिनिधि संलग्न भइ बजार अनुगमन सम्बन्धी कार्य गरिने छ। तर कुनै विषयगत क्षेत्रको अनुगमन गर्ने कार्यमा सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रको विज्ञ/प्रतिनिधी अनिवार्य रूपमा समावेश गराउनु पर्ने छ। (बिषयगत बिज्ञ वा पतिनिधी भन्नाले जस्तै खाद्य वा कृषि उपजको लागि खाद्य निरीक्षक वा उपलब्ध नभएमा कृषि प्राविधिक बुझिने छ।

४. उपभोक्ता हित संरक्षण हेर्ने शाखा वा एकाइले मासिक रूपमा तोकिएको ढाँचामा बजार अनुगमनको एकीकृत प्रतिवेदन कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ।

९. बजार अनुगमन टोलीको काम, कर्तव्य र अधिकार : दफा ८ (१) बमोजिम गठित बजार अनगमन टोलीले प्रचलित कानुन बमोजिम देहाय अनुसारको कार्यहरू गर्नुपर्नेछः

(क) बजार अनुगमनको पूर्व कार्य योजना र मासिक अनुगमन कार्यतालिका बनाइ स्वीकृतीको लागि समितिमा पेश गर्ने,

(ख) स्वीकृत कार्ययोजना बमोजिम नियमित रूपमा बजार अनुगमन गर्न र आवश्यकता बमोजिम आकस्मिक वा विशेष अनुगमन गर्ने,

(ग) वस्तु वा सेवाको दर्ता, आपूर्ति, मूल्य, गुणस्तर, नाप तौल, विज्ञापन लगायतका व्यापारिक क्रियाकलापको अनुगमन गर्ने,

(घ) कालोबजारी, एकाधिकार (सिन्डिकेट), भाउ निधारण (काटलिङ्ग), कृतिम अभाव तथा बजार अवरोध गर्ने जस्ता प्रतिस्पर्धी व्यापारिक क्रियाकलाप भए/ नभएका अनुगमन गर्ने,

(ङ) कुनै वस्तुको अनुचित व्यापारिक कियाकलाप (मिसावट/गुणस्तरहिन) कम तौल भएका देखिएमा/भेटिएमा आवश्यकता अनुसार त्यस्ता वस्तु जफत गर्ने, नष्ट गर्ने, कारोवारो राक्का गर्ने वा बन्द गर्ने लगायतको कार्य गर्ने,

(च) उपभोक्ता हित संरक्षण समितिबाट समय(समयमा दिइएको निर्देशन एवं आदेश बमोजिमको कामहरू गर्ने ।

(छ) सम्पन्न बजार अनुगमन प्रतिवेदन सोहि दिन कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

१०. बजार अनुगमन कार्यविधि : (१) बजार अनुगमन टोलीले बजार अनुगमन गर्दा निम्न विषयमा विशेष ध्यान दिनु पर्नेछः ।

(क) बिक्रेता वा सेवा प्रदायकले निकायबाट कानुन बमोजिम प्रदान गरिने गरेका व्यवसाय दर्ता प्रमाण(पत्र, स्थायी लेखा नम्बर (एब्ल) को प्रमाण(पत्र, औषधी पसल दर्ता प्रमाण(पत्र लगायतका आवश्यक कागजातहरू लिएका छ/छन हन । साथ प्रमाणपत्र नियमिति रूपमा नविकरण भए/नभएका हेर्ने । प्रमाणपत्र नलिएको वा नविकरण गरेको नदेखिएमा बढीमा ७ दिन भित्र सो कार्य गरी कार्यालयमा पेश गर्ने लिखित निर्देशन दिने ।

(ख) बिक्रेता वा सेवा प्रदायकले आफ्नो व्यवसायको साइनबोर्ड राखको छ/छैन हेर्ने । नराखेको भए ३ दिनभित्रमा राखि कार्यालयमा जानकारी दिन लिखित निर्देशन दिने ।

(ग) प्रदायकले वस्तुका विक्रि कक्षमा मूल्य सुची राखेको छ /छैन हेर्ने । नराखेको भए ३ दिन भित्रमा राखि कार्यालयलाइ सो को जानकारी दिन लिखित निर्देशन दिने ।

(घ) माल, वस्तुको परिमाण, मूल्य, गुणस्तर र तौल ठिक छ /छैन हेर्ने ।

(ङ) प्याकजिङ्ग गरिएको वस्तुको लेबलमा उत्पादक वा पैठारीकताको नाम, उत्पादन मिति, उपभोग्य अवधि वा मिति, अधिकतम खुद्रा मूल्य, मिश्रण, भण्डारण र उपभोग गर्ने तरिका उल्लेख गरिएको छ/छैन हेर्ने,

(च) औषधि वा औषधियुक्त पदार्थ भए सो को प्याकिङ्ग प्रयोग गर्ने तरिका उल्लेख छ/छैन हेर्ने । औषधी विज्ञ -फार्मासिष्ट) औषधी बिक्री स्थलमा भए/नभएको एवं औषधि विक्रेता प्रमाणपत्र समेत हेर्ने ।

(छ) उपभोग्य मिति नाघेको औषधी, प्रशोधित पानी, विस्कट, पाउरोटी लगायतका खाद्य तथा उपभोग्य वस्तुहरू फेला परेमा नष्ट गर्ने,

(ज) उत्पादन मिति, उपभोग्य मिति केरमेट गरेको वा पुनः छपाइ गरको छ/छैन हेर्ने । पुनः छपाइ गरको पाइएमा त्यस्ता वस्तु जफत गर्ने,वस्तको प्रकृति अनुसार मुचुल्का गरी नष्ट गर्ने,

(झ) माछामासु, फलफुल, तरकारी, मिठाइ पसल, डेरी र होटेल बधशाला वा माछा मासु विक्रि स्थल सफासुग्घर र मापदण्ड अनुसार छ/छैन हेर्ने । नभएमा कसुरको प्रकृति अनुसार सजग गराउने वा चेतावनी दिने तथा अटेरी गरेमा तोकिए बमोजिम दण्ड जरीवाना गर्ने,

(ञ) विक्रेता वा क्रेतालाइ वस्तुको विल विजक जारी गरेको छ/छैन हेर्ने । विल अनिवार्य गर्न निर्देशन दिने ।

२. नगरपालिकाले अनुसची २ मा उल्लेखित वस्तु र सेवाका अनुगमन गर्ने उपभोक्ता हित संरक्षण हेर्ने शाखा एकाइ/डेक्सलाइ लिखित कार्य विवरण तोक्नु पर्नेछ । सोही आधारमा बजार अनुगमन टोलीले बजार अनुगमन सम्बन्धी कार्य गर्नु पर्ने छ ।

परिच्छेद ४
उजुरी सम्बन्धी व्यवस्था

११. उजुरी दिन सक्नेः

(क) कुनै वस्तु वा सेवाको विक्रेता वा प्रदायकले उपभोक्ताका हित विपरित व्यापारिक क्रियाकलाप गरेको भनि कुनै पनि व्यक्तिले उपभोत्ता हित संरक्षण समिति वा बजार अनुगमन टोली वा कार्यालयको उपभोक्ता हित संरक्षण हेर्ने शाखा/एकाइ/ड्क्समा मौखिक वा लिखित सुचना वा उजुरी दिन सक्ने छ ,

(ख) उपदफा (क) बमाजिमको निकायले उजुरी वा सार्वजनिक सञ्चार माध्यमबाट प्राप्त सूचनालाई उजुरीको रूपमा ग्रहण गरिने छ,

(ग) उपदफा (क) वा (ख) बमोजिमको उजुरी वा अन्य कुनै सरकारी निकायबाट अनुगमनको लागि लेखि आएमा सो लाइ समेत उजुरीको रूपमा ग्रहण गरी बजार अनुगमन टोलीले अनुगमन तथा निरीक्षण गर्नु पर्नेछ,

(घ) उपदफा (ग) बमाजिम अनुगमन तथा निरिक्षण गर्दा विक्रेता वा सेवा प्रदायकले प्रचलितकानन वा मापदण्ड विपरित व्यापारिक क्रियाकलाप गरेको पाइएमा तत्काल कारवाही चलाउनु पर्नेछ,

(ङ) उपदफा (घ) बमोजिम अनुगमन टोलीले गरेको काम कारवाहीमा चित्त नबुझेमा विक्रेताले प्रचलित कानून बमोजिम नगरपालिकाको उप प्रमुख समक्ष लिखित रूपमा उजुरी दिन सक्नेछ,

परिच्छेद ५
अनुगमन सम्बन्धी प्रक्रिया

१२. अनुगमनको पूर्व तयारी : अनुगमन टोलीले अनुगमन गर्नु पूर्व देहायको तयारी गर्नु पर्नेछ :

(क) निरीक्षण वा अुनगमनमा जानु पूर्व अत्यावश्यक वस्तु तथा सेवा मध्ये कुनै कुनै विषयलाइ पहिलो प्राथमिकतामा राख्ने भन्ने किटान गरी विषय सुची तयार गनपनछ ।

(ख) अनुगमनमा जाँदा अनुगमन गरिने वस्तु वा सेवासग सम्बन्धित ऐन नियमहरू, विवरण र चेकलिस्ट साथ लिइ जानुपर्नेछ ।

(ग) वस्तु तथा सेवाका आपुर्ति, विक्री वितरण, मूल्य, गुणस्तर आदिका बारेमा प्रयाप्त सुचना र जानकारी हासिल गर्नुपर्नेछ ।

(घ) अनुगमन वा निरीक्षण गर्न जानु अगावै तालिका बनाइ आवश्यक पर्ने साधन सुरक्षा आदिको पुर्व तयारी गर्नुपर्नेछ ।

१३. बजार अनुगमन गर्ने प्रक्रियाः

(क) बजार अनुगमन गर्दा अनुगमनमा खटिइ जाने व्यक्तिले आफ्नो परिचय पत्र देखाइ बजार अनुगमन गनुपर्नेछ । अनुगमन टोलिको संयोजकले अनुगमनको आवश्यकता बारे जानकारी गराउनु पर्नेछ र सम्बन्धित व्यवसायीले बिना कुनै अवरोध अनुगमन गर्न दिनु पर्नेछ ।

(ख) उपदफा (क) बमोजिम बजार अनुगमन गर्दा सम्बन्धित व्यवसायीले बाधा बिरोध गरेमा बाधा बिरोध गर्नेलाइ प्रचलित कानुन बमोजिम कारवाहीको लागि सम्बन्धित निकायमा अनुरोध गर्ने वा लेखी पठाउन सक्नेछ ।

(ग) अनुगमन टोलीले बजार अनुगमन गर्दा वस्तु वा सेवाको नमुना संकलन गर्नुपर्ने देखिएमा प्रचलित कानुन बमोजिम नमुना संकलन गरी सो को यथार्थ विवरण खुलाइ सम्भव भएसम्म सम्बन्धित व्यवसायीको समेत दस्तखत भएको स्थलगत मुचुल्का बनाउनु पर्नेछ । सम्बन्धित व्यवसायीले मुचुल्का दस्तखत गर्न नमानेमा सोही व्यहोरा जनाइ उपस्थित व्यक्तिहरूको रोहवरमा मुचुल्का तयार गरी आवश्यकता अनुसार सिलबन्दी समेत गरी परीक्षणको लागि यथासिघ्र सम्बन्धित निकायमा नमुना सहित लेखि पठाउनु पर्नेछ ।

(घ) अनुगमन टोलीले बजार अनुगमन गर्दा तत्काल केही सुधार गर्नुपर्ने देखेमा सम्बन्धित व्यवसायीलाइ अवधी तोकी स्थलगत लिखित निर्देशन दिइ सुधार गर्न लगाउन सक्नेछ ।

(ङ) बजार अनुगमन टोलीले बजार अनुगमन गर्दा कुनै वस्तु तत्काल नष्ट नगरी जनस्वास्थ्यमा असर पर्ने देखिएमा त्यस्ता वस्तुको नमुना संकलन गरी प्रमाणको रूपमा सुरक्षित राखि अरू प्रचलित कानुन बमोजिम आवश्यक प्रक्रिया पुऱ्याइ सम्बन्धित व्यवसायी र उपस्थित व्यक्तिहरूको रोहवरमा मुचुल्का गरी वातावरणमा असर नपर्ने गरी त्यस्ता वस्तु नष्ट गर्नु पर्नेछ । संकलित नमुना आवश्यकता अनुसार परिक्षणको लागि प्रयागशालामा पठाउन सकिनेछ ।

१४. दण्ड जरिवाना :

(क) बजार अनुगमन टोलीले बजार अनुगमन गर्दा सेवा वा वस्तु राखेको स्थानको नियमानुसार जाँचबुझ वा खान तलासी गर्न सक्नेछ । खान तलासीबाट वस्तु वा सेवाको विक्री वितरणमा अनुचित वा अनियमित कार्य गरेको पाइएमा आवश्यकता अनुसार त्यस्ता सेवा वा वस्तुको प्रयोग वा बिक्री वितरणमा रोक लगाउन सक्नेछ तथा त्यस्ता बस्तु अनुगमन टोलीले कब्जामा लिइ नियमानुसार कारवाही बढाउने छ ।

(ख) अनुगमन गर्दा कुनै कानुनी कारवाही गर्नुपर्ने देखिएमा अनुगमन टोलीले सम्बन्धित व्यवसायीसंग तुरून्तै लिखित स्पष्टीकरण माग गर्न सक्नेछ ।

(ग) अनुगमन टोलीको प्रतिवेदन वा नमुना परीक्षण गर्दा मुद्दा दायर गर्नुपर्ने देखिएमा प्रचलित कानुन बमोजिम अनुसन्धान तहकिकातको लागि निरीक्षण अधिकृत तोक्ने गरी मुद्दा दायर गर्न समितिबाट निर्णय गराइ यथाशिघ्र अभियोजन अधिकारी समक्ष आवश्यक कागजात सहित लेखी पठाउनु पर्नेछ ।

(घ) उपदफा (ग) बमोजिम लेखि आएमा सम्बन्धित अधिकारीले प्रचलित कानुन बमोजिम प्रक्रिया पुरा गरी सम्बन्धित निकायमा मुद्दा दायर गर्नुपर्नेछ ।

(ङ) उपदफा (क) बमोजिम अनुगमन टोलीले अखाद्य वस्तु वा अन्य वस्तु नष्ट गर्दा लागेको खर्च सम्बन्धित व्यवसायीले नै व्यहोर्नु पर्नेछ ।

(च) अनुगमन गरिएको मालवस्तुको प्रकति अनुसार मुचुल्का उठाउनु पर्नेमा मुचुल्का उठाउन, चेकलिष्ट अनुसार भए नभएको हेर्ने र नमुना परीक्षण लिनुपर्ने भएमा स्थानीय सरकार सञ्चालन एने, २०७४ वा नगर सभाबाट स्विकृत कानुनमा व्यवस्था भएकोमा सोही बमाजिम अन्यथा खाद्य नियमावली, २०२७ को नियम १० वा उपभोक्ता संरक्षण नियमावली, २०५६ को नियम २७ अनुरूप वा नेपाल गुणस्तर ऐन, २०३७ वा प्रचलित कानुन बमोजिम नमुना संकलन गर्नुपर्नेछ ।

(छ) निरीक्षण, जाँचबुझ वा खानतलासी गर्दा उपभोग्य वस्तु रोक्का राख्नु पर्ने भएमा स्थानीय शासन सञ्चालन सम्बन्धि ऐन वा नगर सभाबाट स्विकृत कानुनमा व्यवस्था भएकामा सोही बमाजिम अन्यथा खाद्य नियमावली २०२७ को नियम १३ वा उपभोक्ता संरक्षण नियमावली, २०५६ को नियम २५, वा नेपाल गुणस्तर ऐन २०३७ र स्टयाण्डर्ड नापतौल ऐन २०२५ को प्रचलित कानुन बमोजिम गर्नुपर्नेछ ।

(ज) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ वा नगर सभाबाट स्विकृत कानुनमा व्यवस्था भएकोमा सोही बमोजिम अन्यथा वस्तु वा मालसामान सिलबन्दी गर्नुपर्दा खाद्य नियमावली, २०२७ को नियम १३ वा उपभोक्ता संरक्षण नियमावली, २०५६ को नियम २८ र २९ वा नेपाल गुणस्तर ऐन, २०३७ वा स्टयाण्डर्ड नापतौल ऐन, २०२५ वा प्रचलित कानुन अनुसार गर्नुपर्नेछ ।

झ) खाद्य प्रशोधन गर्न आवश्यक पर्न कुनै उपकरण जडान भै कुनै वस्तु वा पदार्थको उत्पादन गरिएकोमा अनुगमन गर्ने निकायले उत्पादन प्रशोधन कानुन सम्मत भए नभएको हेरी नभएको भए त्यस्ता स्थानमा सिलवन्दी गर्न सक्नेछ । यसरी सिलबन्दी गरिएकोमा प्रशोधन उद्योगलाइ निश्चित समयावधी दिइ आवश्यक मापदण्ड पुरा गरी सुधार गर्न निर्देशन दिन सकिनेछ ।

(ञ) उपदफा (ण) बमोजिम निर्देशन दिएकोमा उद्योगले सुधारात्मक कार्यहरू गरी सिलबन्दी हटाइ पाउ भनी कार्यालयमा निवेदन दिएमा कार्यालयको टोलीले बजार अनुगमन गराइ सुधार भएको पाइएमा सिलबन्दी हटाइ दिन सक्नेछ । सुधार भएको नपाइएमा कानुन बमोजिम कारवाही अगाडि बढाउनेछ ।

(ठ) वस्तु वा सेवा क्षेत्रमा अनुचित व्यापारिक क्रियाकलाप (Unfair Trade Practces कानुनद्धारा नियन्त्रित वा निषेधित व्यापारिक क्रियाकलाप (Restrictve Trade Practes) र एकाधिकार व्यापारिक क्रियाकलाप (Monopolist Trade Practes) भए नभएका विषयमा समेत अनुगमनको क्रममा हेर्नु पर्ने छ ।

परिच्छेद ६
आचार सहिंता

१५. आचार सहिताः बजार अनुगमन गर्न जाने अनुगमन टोलीले निम्न बमोजिमको आचार सहिंता पालना गर्नुपर्ने छ :

(क) अनुगमन टोलीले अनुगमन गर्ने स्थल र अनुगमन गरिने वस्तुको बारेमा सो कार्यमा संलग्न सदस्यहरू बाहेक अरू कसैलाइ पनि सो बारेमा पूर्व सुचना वा जानकारी गराउनु हुदैन,

(ख) अनुगमनमा खटिने व्यक्तिले आफ्नो नाता गोता वा इष्टमित्र कहाँ अनुगमन गर्न जानु हुदैन,

(ग) अनुगमन कार्यमा संलग्न कुनै पनि सदस्यले अनुगमन गर्न विक्रेता व्यवसायीबाट कुनै पनि किसिमको चन्दा, दान, दातव्य वा उपहार स्वीकार गर्नु हुदैन,

(घ) अनुगमन गर्न जाँदा प्रदायकहरूले दिएको सुविधा तथा आतिथ्य स्वीकार गनुहुदैन,

(ङ) कुनै किसिमको प्रलोभन वा मोलाहिजामा पर्नु हुदैन,

(च) अनुगमनको कारवाही सम्बन्धी सुचना प्रवाह गर्दा अनुगमन टोलीको नेतृत्वगर्ने व्यक्तिबाट मात्र प्रवाह गर्नुपर्ने छ तथा अनुगमन टोलीमा रहने अन्य सदस्यहरूलाइ जानकारी दिनु हुदैन,

(छ) बजार अनुगमन गर्दा अनुगमन टोलीको पदाधिकारीहरू प्रदायक समक्ष मर्यादित तरिकाले प्रस्तुत हुनुपर्ने र व्यवसायीको भण्डारण स्थल वा पसलबाट जथाभावी तरिकाले माल वस्तु निकाल्नु हुदैन,

(ज) अनुगमन टोलीको कुनै सदस्यले अनुगमन सम्बन्धी कार्य गर्दा गोप्यता भङ्ग गर्ने लगायत अन्य कुनै गैरकानुनी काम गरेमा कर्मचारी भए प्रचलित कानुन बमोजिम विभागीय कारवाही गर्ने र अन्य व्यक्ति भए टोलीबाट हटाइ प्रचलित कानुन बमोजिम कारबाही गर्न सकिनेछ,

(झ) मानव अधिकारवादी संघसस्था, उपभोक्ता हकहित संरक्षण कायंमा संलग्न संस्थाहरू, विभिन्न सञ्चार माध्यममा कार्यरत सञ्चारकर्मी प्रतिनिधिहरूले अनुगमन कार्यलाइ सहयोग पुग्ने गरी अनुगमन प्रक्रियाको स्थलगत अवलोकन गर्न सक्नेछन । तर सामान जफत गर्न, धुल्याउन वा नष्ट गर्न वा सिलबन्दी गर्ने कार्यमा सम्बन्धित आधिकारिक कर्मचारी वा प्रहरीद्धारा कार्य सम्पन्न गर्नुपर्नेछ ।

परिच्छेद ७
विविध

१६. बजार अनुगमन समितिको कार्यक्रम तथा बजेटः

(क) नगरपालिकाले आफ्नो स्रोत साधन र जनशक्ति प्रयोग हुने गरी बजार अनुगमनको लागि आवश्यक कार्यक्रम र बजेट प्राथमिकताको साथ बार्षिक कार्यक्रममा समावेश गर्नु पर्नेछ,

(ख) नेपाल सरकारबाट बजार अनुगमनको लागिअनुदान प्राप्त भएमा सोही अनुसार कार्यक्रममा समावेश गर्नुपर्नेछ,

(ग) बार्षिक कार्यक्रममा उपभोक्ता सचेतनाको कार्यक्रम समेत समावेश गर्नुपर्नेछ,

(घ) बजार अनुगमनको क्रममा नमुना संकलन गर्दा प्रदायकलाइ वस्तुको मूल्य भूक्तानी गरी बील लिनु पर्नेछ,

(ङ) बजार अनुगमन टोलीमा खटिएका व्यक्तिहरूलाइ खाजा वापत भत्ता दिनुपर्नेछ ।

१७. स्थानीय प्रशासनका कर्तव्यः बजार अनुगमन गर्दा अनुगमन टोलीले सुरक्षा लगायतका आवश्यक सहयोग माग गरेमा तत्काल त्यस्तो सुरक्षा तथा सहयोग उपलब्ध गराउन स्थानीय प्रशासनको कर्तव्य हुनेछ ।

१८. असल नियतले गरेका काम बचाऊः यस निर्देशिका बमोजिम बजार अनुगमन गर्दा असल नियतले गरको कामको सम्बन्धमा टोलीको संयोजक तथा सदस्यहरू उपर कुनै कारवाही हुने छैन ।

१९. प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेः यस निर्देशिकामा भएको व्यवस्थाले प्रचलित कानुन बमोजिम हुने अन्य अनुगमन कार्यलाइ बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

२०. दण्ड सजायः स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ वा प्रचलित कानुन (उपभोक्ता हित संरक्षण ऐन नियम, खाद्य ऐन नियम, औषधी विक्री वितरण सम्बन्धी ऐन नियम, काला बजारी तथा अन्य केही सामाजिक अपराध तथा सजाय ऐन, माल जाँच ऐन, लगायतको) अधिनमा रही बजार अनुगमनबाट दोषी पाइएका व्यवसायी उपर कानुनी कारवाही र दण्ड सजाय गर्नुपर्नेछ ।

२१. प्रतिवेदनः बजार अनगमनका मासिक प्रगति प्रतिवेदन अनुसुची (३) अनुसार तयार गर्नुपर्नेछ ।

२२. बाधा अडकाउ फुकाउने अधिकारः यस निर्देशिकाको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अडकाउ परेमा उपभोक्ता हित संरक्षण तथा मूल्याङ्कन समितिको वैठकबाट निर्णयको लागि बाधा अडकाउ फुकाउ गर्न नगरपालिकामा पठाइने छ ।

२३. संशोधनः यस निर्देशिकामा थपघट गर्ने अधिकार प्रचलित कानुनको अधिनमा रही नगरसभाको हुनेछ ।

अनुसची (१)
(दफा ८ को उपदफा ४ संग सम्बन्धित)
श्री बागचौर नगरपालिका
सल्यान
विषयः बजार अनुगमनको मासिक प्रतिवेदन ।

आज मिति २० / / दखि २० / / सम्म निम्न स्थानहरूमा बजार अनुगमन गर्दा निम्नानुसार दखिएको व्यहोरा अनुरोध छ ।

क्र.स	अनुगमन गरिएको स्थान	अनुगमन गरिएका वस्तुहरु	परिणाम	नष्ट तथा वरामदि वस्तुको नाम र परिणाम

बोधार्थः
श्री संयोजक ज्यू
उपभोक्ता हित संरक्षण समिति ।

अनसुची (२)
(दफा ९ संग सम्बन्धित)
अनुगमन गरिने वस्तु र सेवाको वर्गीकरण

(अ) बजार अनुगमनको क्रममा बिभिन्न उपभोग्य वस्तु तथा सेवाको अनुगमन गर्नु पर्ने भएकाले उपभोग्य वस्तु तथा सेवाको निम्नानुसार वर्गिकरण गरिएको छ । समह "क"(खाद्यान्न माछा/मासुजन्य/तरकारी फलफुल/दैनिक उपभाग्य
(१) खाद्यान्न तथा खाद्य पदार्थहरू नुन,चिनी, चिया, कफी,मह, प्रशोधित पानी आदि ।
(२) अप्रशोधित, अर्धप्रशोधित वा प्रशोधित खाद्य पदार्थहरू,
(३) प्रशोधित खाद्य पदार्थ उत्पादन गर्न प्रयोग गरिने कच्चा पदार्थ,
(४) खाद्य पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योग,
(५) खाद्य पदार्थ विक्री वितरण गरिने विक्रीस्थल र भण्डार गृह वा संचय स्थल,
(६) खाने तेल, घिउ (वनस्पती घिउ समेत),
(७) दुध तथा दुग्ध पदार्थहरू र दुध प्याकिङ्ग गर्न प्रयोग हुने प्लाष्टिक पाउचहरू,
(८) माछा, मासु,अण्डा,
(९) मसलाजन्य पदार्थहरू (जिरा, मरिच, अदुवा, लसुन, धनियाँ, बेसार, ज्वानो, मेथी,ल्वाङ,सुकमेल, अलैंची, दाल्चिनी र खुर्सानी लगायतका मसलाको रूपमा उपभाग गरिनेपदार्थहरू)

समह "ख" औषधी एवं स्वास्थ्य सेवा
(१) औषधी तथा औषधीजन्य पदार्थहरू (पशुपंक्षी औषधी तथा जडिबुटीमा आधारित औषधी समेत),
(२) औषधी उत्पादन गर्न उद्योग तथा बिक्री वितरण गरिने स्थल,

(३) अस्पताल, नसिडहोम, क्लिनिक आदि स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरू ।

समह "ग" रासायनिक मल/विषादी/विउ बिजन/कृषि औजारः

(१) पशुपंक्षी आहार र त्यसमा प्रयोग हुने कच्चा पदार्थहरू समेत,

(२) रासायनिक मल, विषादी, बिउविजन, कृषि औजारहरू,

समह "घ"इन्धनः

(१) इन्धन भण्डारण, पेट्रोलियम पदार्थको नापतौल, गुणस्तर मूल्य तथा मापदण्डहरूको परिपालना

समह "ङ" निमार्ण सामाग्रीः

(१) ढुङ्गा, इट्टा, गिट्टी, बालुवा लगायतका निर्माण सामाग्री तथा सो संग सम्बन्धित उद्योग, भण्डारण स्थल र बिक्री वितरण स्थल ।

समुह "च" शैक्षिक सामाग्रीः

(१) पाठय सामग्री, स्टेशनरी लगायतको शैक्षिक सामाग्रीहरू ।

(२) शिक्षा निर्देशिका अनुसार विद्यालयहरूको शुल्क आदि ।

समुह "छ" होटेल/लज/रेष्टुरा/खाजाघर/चमेना गृह

(१) हाटेल/रेष्टुरा/खाजाघर/चमना गृह/लजको सरसफाइ तथा अन्य व्यवस्थापन

(२) प्रशोधित र अप्रशोधित वस्तुहरूको भण्डारण

(३) हाटेल, रेष्टरा तथा मिठाइ पसलहरूमा बिक्री हुने पकवान तथा प्याकजिङ्ग गरी बिक्री हुने खाद्य पदार्थहरू, हल्का पेय पदार्थहरू, मदिराजन्य पर्दाथ,

समुह "ज" सुर्तिजन्य पदार्थः

(१) सुपारी, पानपराग, सुर्ती, विडी, चुरोट तथा सुर्तीजन्य पदार्थ ।

समुह "झ" नाप तौलः

(१) ढक, तराजु लगायतको नापतौलमा प्रयोग हुने उपकरणहरू ।

समह "ञ" पशुपंक्षी हाट बजारः

(१) पशुपंक्षी हाटबजार तथा बिक्री स्थल ।

समुह "ट" सौन्दय सामाग्रीः

(१) विभिन्न प्रकारका सौन्दय सामाग्रीहरू

(२) व्यूटि पार्लर/सैलुन आदि ।

समुह "ठ" विद्युतीय सामानहरूः

(१) विद्युतीय सामानहरू,

(२) इलेक्ट्रोनिक्स सामानहरू ।

समुह "ड" रङ्ग/रोगनः

(१) विभिन्न कम्पनिको भवन सम्बन्धि रङ्ग र रङ्ग रोगन सबन्धी सामाग्रीहरू ।

समह "ढ" गरगहना :

(१) सुन, चाँदि, हिरा, मोती, तथा सो बाट निर्मित गरगहनाहरूको नापतौल एवं गुणस्तर ।

समुह "ण" सवारी साधन

(१) टयाक्सी मिटर शुल्क र रिक्सा, ग्रामिण वस आदिको भाडा आदि ।

समुह "त" अन्य:

(१) अन्य उपभोग्य वस्तुहरूको उत्पादन स्थल, प्रशोधन स्थल, ढुवानीको अवस्था, बिक्री स्थलहरू,

(आ) अनुगमन गरिने सेवाको विवरण:

(१) व्यापारिक सेवा

(२) संचार सेवा,

(३) स्थल यातायात सेवा,

(४) बिद्युत सेवा,

(५) खानपानी सेवा,

(६) विज्ञापन सेवा अन्य उपभोग्य सेवाहरू,

(७) स्वास्थ्य सेवा,

(८) शिक्षा सेवा,

(९) वित्तिय सेवाहरू ।

अनुसुची ३
(दफा १० संग सम्बन्धित)
दैनिक बजार अनुगमन फाराम

(बजार अनुगमन फारमको प्रमाणित प्रति सम्बन्धित व्यवशायीलाइ दिनु पर्नेछ) मितिः

व्यापारिक प्रतिष्ठानको नाम: श्री ठेगाना:

प्रोपाइटर वा फर्म धनीको नाम: फाने न.:

यस कार्यालयको नेतृत्वमा खटिएको बजार अनुगमन टोलीबाट तपाइको विक्रीस्थल/गोदाम/उद्योगको निरीक्षण गर्दा निम्न अनुरूपको स्थिति भेटिएकोले देहाय अनुसार गर्नु गराउनु हुन निर्देशन दिइएको छ ।

क्र.स.	विवरण	भएनभएको	टोलिवाट दिइएकोनिर्देशन
१	मूल्यसुचि		
२	साइन वोर्ड		
३	व्यवसायी दर्ता /नविकरण		
४	नाप तौलको प्रमाण		
५	विलमा खुलाउनु पर्ने कुराहरु स्पष्ट भए नभएको		
६	म्याद नाघेका सामाग्री भए नभएको		
७	विल दिने प्रक्रिया भए नभएको		

८	मासुको गुणस्तर सन्तोष जनक भए नभएको		
९	खरिद विल भए नभएको		
१०	अन्य खाने कुराको गुणस्तर सन्तोष जनक भए नभएको		
११	ग्याँस लगाएतका वस्तुहरुको तौल सन्तोष जनक भए नभएको		
१२	अन्य भए खुलाउने		
१३			

एक पटक दिइएको निर्देशनहरू पुनः अनुगमन गर्दा पालना नभएको पाइएमा प्रचलित कानुन बमोजिम कडा कारबाही हुनेछ ।

निरीक्षण टोली

१. संयाजक श्री ....

२. सदस्य श्री ....

३. सदस्य श्री ....

४. सदस्य श्री ....

५. सदस्य श्री............................

....

माथि उल्लेखित विवरण ठीक छ भनी उत्पादक/बिक्रेताको नाम र सही प्रतिष्ठानको छाप

अनुसुची ४

(दफा १४ संग सम्बन्धित)

मुचल्का

.......................जिल्ला ....नगरपालिका .... वडा न. ...... टोल.......मा खडा गरको घटनास्थल/बरामदी/खान तलासी/शिलछाप लगाएको मुचुल्का:

१. उजुरी वा सुचनाको छोटकरी विवरण:

२. चार किल्ला सहित खानतलासी/बरामदी गरिएको चिज वस्तुको नमुना तथा ठाउको विवरण:

३. बरामद भएको सामान/दसीको विवरण/शिलछाप गरिएको विवरण:(

(क)

(ख)

(ग)

४. खानतलासी/बरामदी भएको देखे बमोजिम सहि छाप गर्ने साक्षी: (नाम, वतन समेत)

(क)

(ख)

(ग)

५. रोहबरमा बस्नेहरूको नाम, थर, उमेर, वतन र सहिछाप:(

(क)

(ख)

(ग)

६. निरिक्षण टोलीले मेरा उद्योग/गोदाम/पसलमा अनुगमन गर्दा कुनै सामान हिनामिना भएको छैन । माथि प्रकरण ३ मा उल्लेख भएको चिज वस्तु तथा सामानहरू .... उद्योग, गोदाम,पसलबाट बरामद भएको हो । साथै टोलीले लगाएको सिल थान......छाप भएको ठिक साँचो हो भनि सहिछाप गर्ने:

(क)

(ख)

(ग)

७. कार्य तामली गर्ने :

(क)

(ख)

(ग)

मिति:

समय:

अनुसुची ५
दफा १४ संग सम्बन्धित
तारेख भरपाई

पक्ष ·......................
विपक्षः जिल्ला .... नगरपालिका .... स्थायी घर भइ हाल .... जिल्ला .... नगरपालिका वडा न...................बस्न श्री ....का नाती/नातिनी श्री ....का छारा/छारी बर्ष .... को ....नामक व्यवसायको सञ्चालक श्री .... सम्पर्क न. ....।

तारेख
मिति ....साल .... महिना .... गते ....रोज दिनको समय ....बज्ये उपस्थित हुनेछु भनि सही छाप गर्ने ।
हस्ताक्षरः
नामः
मिति...................... साल......................महिना......................गते ....रोज दिनको समय ....बज्ये उपस्थित हुनेछु भनि सही छाप गर्ने ।
हस्ताक्षरः
नामः
मिति .... साल ....महिना ....गते
..........रोज दिनको
समय ....बज्ये उपस्थित हुनेछु भनि सही छाप गर्ने ।
हस्ताक्षरः
नामः
प्रमाणीकरण मिति :- २०७५/०५/३१

आज्ञाले
भीष्म कुमार मल्ल
नि. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत